

bibliogràfiques i documentals més completes, una mica més d'atenció a l'arqueologia, molt important per a un període històric encara massa fosc i, sobretot, no deixar d'esmentar les grans llacunes existents en el coneixement d'aquests segles o la incertesa de moltes de les informacions que actualment disposem. Són aquestes unes mancances que en absolut redueixen el mèrit i la utilitat de l'atles, però que potser comporten una visió massa tancada i resolta d'una etapa històrica en la qual queda encara molt per fer.

Joan Llinàs i Pol

Mestre i viticultor

M. MUXACH, D. PUJOL,

R. SERRA, I. VIDAL.

El mestre Gregori Artizà i Lapedra.

Entre la pedagogia i el vi. Capmany 1839-1921.

Col·lecció Baldini Reixac, núm. 2.

Ed. Lleure. Girona, 1999.

Aquest treball biogràfic sobre Gregori Artizà, realitzat per un equip format per un professor i tres alumnes de pedagogia de la UdG, és altament interessant des de diversos punts de vista, com ja ho fan sospitar el subtítol i, encara més, l'interessant pròleg de Salomó Marqués.

Cal destacar-ne en primer lloc la recuperació històrica d'una figura gairebé oblidada com és la del mestre Gregori Artizà, empor-danès singular, inquiet i curiós que va excel·lir en el camp de la pedagogia i va fer una contribució més que notable al moviment de renovació pedagògica desenvolupat a cavall dels segles XIX i XX, que tanta incidència va tenir a les comarques gironines.

Artizà, però, no es va limitar a la seva vocació docent, sinó que va participar activament en la vida corporativa, va destacar com a elaborador de vins i estudis de la vinya en els moments més intensos de la crisi fil·loxèrica, va deixar una bona pila de treballs sobre matèries diverses i va participar en la vida pública del seu poble.

L'estudi, perfectament documentat —palea el valor que poden tenir els arxius familiars degudament estudiats—, és concís en els capítols que fan referència a la biografia, a la tasca docent i

a la faceta de viticultor, vista molt de passada. Aquests capítols es complementen amb els annexos i l'apartat de bibliografia, per a mi interessantíssim, i que penso és on es posa més en evidència la tasca de recerca rigorosa realitzada pels autors.

La personalitat i l'obra d'Artizà i el context en què va dur-la a terme estan molt ben dibuixats en l'estudi i en les citacions que s'hi fan. L'extensa bibliografia, recopilada per primera vegada, constitueix una font d'indiscutible utilitat per als futurs estudiosos d'aspectes concrets de l'obra d'aquest mestre i viticultor que el present llibre ha rescatat d'un injustificable oblit.

Es tracta d'una obra a recomanar als estudiosos de la pedagogia, però també a tots aquells interessats a conèixer la història de l'Empordà i els seus protagonistes reals.

Eduard Puig i Vayreda

Una escola i el seu temps

BUSQUETS, Joan.

L'escola Torres Jonama i el seu temps. 75 anys d'escola pública.

Col·lecció Quaderns de Palafrugell, núm. 9. Ajuntament de Palafrugell i Diputació de Girona. Palafrugell, 2000. 150 pàgines.

Vet aquí una nova entrega d'aquesta formidable col·lecció, que S. Vila qualifica

a *L'Avenç* d'«exquisida» i que combina harmoniosament «el rigor i la tendresa, el treball analític positivista i la recreació». Quaderns de Palafrugell es va iniciar el 1993, precisament amb *L'ensenyament a Palafrugell*, de J. Busquets i J. Molero, un títol que, d'alguna manera, emmarca, contextualitza i completa aquest d'ara dedicat a commemorar el 75è aniversari d'una de les dues escoles públiques de la població.

El llibre consta de vuit capítols. El primer és un apunt biogràfic de l'industrial, inversor en borsa i filantrop Josep Torres Jonama (1857-1946), que l'any 1925 va pagar les noves escoles de Palafrugell i, en part, també les dels pobles veïns (Mont-ras, Pals i Regencós).

Els sis capítols següents expliquen pas a pas la petita història d'aquesta escola (anomenada Torres Jonama des de 1964): des de la seva construcció (que va costar 250.000 pessetes i es va enllestir en només sis mesos) fins als darrers temps, on es dona compte

- BLECUA, B. [ed.]. *Estudi General 17-18. Estudis de morfologia*. Girona: Universitat de Girona, 1999. 203 p.
- BUSQUETS, Lluís; XIRINACS, Lluís M. *Plantem-nos*. Barcelona: Proa, 2000. 348 p.
- CANOGAR, D. *Sentience*. Girona: Ajuntament de Girona, 1999. 32 p.
- CHAVES, Vera. *El cuerpo, la cultura, lo femenino y la memoria: juego y significado en la obra de Vera Chaves Barcellos*. Girona: Ajuntament de Girona, 1999. 31 p.
- Descobreix la ciutat nova: parcs, places i edificis*. Girona: Ajuntament de Girona, 1999. 361 p.
- Diversos autors. *La ciutat sostenible: un procés de transformació*. Universitat de Girona / Ajuntament de Girona, 1999. 193 p.
- FÀBREGA, Jaume. *La cuina de Mallorca*. Barcelona: La Magrana, 1999. 435 p.
- FANÉS, Fèlix. *Salvador Dalí: la construcció de la imatge 1925-1930*. Madrid: Sociedad Editorial Electa España, 1999. 272 p.
- FORT, J.; SAURINA, J.; SUÑOL, J.J.; ÚBEDA, E. *Física bàsica*. Girona: Universitat de Girona, 2000. 141 p.
- FUGAROLAS i Masó, Jaume. *Gase-rans, anys 50: tal com érem*. [Girona]: l'autor, 2000. 366 p.
- GARCÍA CORTÉS, Pablo. *Pablito, 30 anys d'imatges [1960-1990]*. Girona: Diputació de Girona, 1999. 227 p.
- GIL TORT, Rosa Maria; MARINÉ DURÁN, Josep. *Imaginar una altra Girona. 1670-1979, projectes al calaix*. Girona: Ajuntament de Girona, 1999. 96 p.

de la important remodelació iniciada el 1992 (i que va durar tres anys llargs!). Entremig, la inauguració feta pel mateix rei Alfons XIII, els primers anys, el període republicà, la guerra i la llarguíssima postguerra (marcada de manera molt especial per tres mestres: J. Bonay, que en fou director de 1945 a 1977, mossèn Tapiola i J. de la Fuente), i la transició política, associada a una certa inestabilitat i a una important renovació de l'equip de mestres.

Tot plegat, una història prou completa de l'escola, sobretot de l'edifici. La història de l'ensenyament i les claus per entendre l'evolució experimentada durant aquests 75 anys cal buscar-les en el llibre de 1993. A parer nostre, en aquest tipus d'obres seria bo de fer un ús més crític de les fonts escrites i donar, ja que es pot, un relleu més gran a les fonts orals. D'alguna manera és el que es fa en el darrer capítol, que conté quatre testimonis els quals, més que un complement, constitueixen una crítica i interessant il·lustració i recreació del que l'autor estudia de manera més asèptica i analítica.

En qualsevol cas, tant de bo totes les escoles que fan 75 anys poguessin comptar amb una història tan ben escrita i editada com la Torres Jonama de Palafrugell.

Xavier Besalú

Visió original del Ripollès

SERRA I FEU, Ricard.

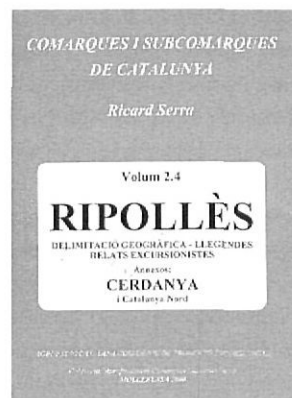
Comarques i subcomarques de Catalunya.

Volum 2.4: Ripollès. Segona part de Comarques Centrals i Annexos Cerdanya i Catalunya Nord. Ricard Serra i Feu, ACCPE. Mollerussa, 2000. 283 pàgines.

En la seva primera part, el llibre ofereix una visió completa de la comarca del Ripollès, prenent com a eix vertebrador la seva capital, Ripoll, des d'on el territori es va obrint en totes direccions a través d'unes divisions en subcomarques i rodalies. Una àmplia bibliografia específica de cada contrada —que inclou, però, algunes imprecisions— facilita la possibilitat d'ampliar els coneixements sobre cadascun dels municipis tractats.

En una visió innovadora i original, l'obra permet reconèixer el país a partir de les tradicions, fent un recorregut pel passat a través de les peculiaritats populars i els costums que li són propis. Així, el lector hi trobarà una gran quantitat de dites, refranys i llegendes, dins un context comarcal, que permetran que pugui fer-se una idea dels indrets i els termes que visitarà.

Aquesta visió més popular del territori va acompanyada d'un aprofundiment geogràfic, amb un conjunt d'excursions i sortides a cada un dels llocs tractats que tenen la garantia d'haver estat verificades

sobre el terreny per l'autor del llibre. Aquests recorreguts es presenten ben delimitats i amb el suport de mapes i plànols, que faciliten el coneixement dels paratges abans d'emprendre la caminada.

Pel que fa al relat, la gran quantitat de dades converteix la redacció en un xic densa i poc àgil, fet que dificulta la lectura a un viatger esporàdic que no hagi previst la visita a la comarca. Amb tot, cal destacar la utilitat de les notes a peu de pàgina, que resulten molt aclaridores, i l'encert en les fotografies escollides per il·lustrar el llibre, ja que són un bon exemple dels molts paisatges naturals que es poden trobar al Ripollès.

La segona part consta de dos annexos, l'un dedicat a la Cerdanya i l'altre a la Catalunya Nord. La presència d'aquesta secció complementària en el volum es justifica per la proximitat entre ambdós territoris i el Ripollès, tant històricament com geogràficament.

Roser Vilardell i Arévalo